

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ (Analytical framework) ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์(Discourse Analysis)
2. แบบจำลองการโน้มน้าวใจของแรงค์ (Rank's Model of Persuasion)
3. ทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiotics)
4. แนวคิดเรื่องอิทธิพลและอำนาจ
5. ทฤษฎีการตอบโต้สถานการณ์ของบิทเซอร์
6. แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของภาษาในทางการเมือง และ ภาษากับการปฏิบัติ
7. แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความจริงทางสังคม(Construction of social reality)
8. แนวคิดเรื่องพระราชอำนาจ

1. แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis)

แนวคิดเรื่องวาทกรรม(Discourse) เป็นแนวคิดของนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสชื่อ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ในช่วงหลังคริสต์ทศวรรษ 1970s ซึ่งวาทกรรมในความหมายของ ฟูโกต์หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต(Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย(Significance)ให้กับสิ่งต่างๆในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ความจริง อำนาจ หรือ ตัวตนของเราเอง สถาปนาตนเองขึ้นเป็นวาทกรรมหลัก(Episteme)ซึ่งฟูโกต์มองว่า ความสัมพันธ์ของวาทกรรมหลักกับวาทกรรมรองเป็น "ชุดของส่วนเสี้ยวที่ไม่มีคำตอบเนื่องสัมพันธ์กัน แต่ต้องมาอยู่ร่วมกัน และอยู่ร่วมกันมิใช่ฐานะที่เป็นเอกภาพหรือมั่นคง แต่ในฐานะที่เป็นชุดวาทกรรมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย" (อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545) นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกดและปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่าง เกิดขึ้น หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางสิ่งบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลือนหายไปได้พร้อมกันด้วย

การวิเคราะห์วาทกรรม(Discourse Analysis) ของฟูโกต์ คือการพยายามศึกษาและสืบค้นกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับ เหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งที่ห่อหุ้มตัวเราอยู่ในรูปแบบของวาทกรรมและปฏิบัติการของ วาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่เกิดเหตุใดบ้าง ดังนั้นในตัวของวาทกรรมจึงมีอำนาจอยู่ด้วย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

นอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough) เป็นนักภาษาศาสตร์และได้สืบทอดแนวคิดฟูโกต์ (Foucault) โดยศึกษาวาทกรรมในแง่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบท (text) ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) และปฏิบัติการทางสังคม (social practice)

วาทกรรมดังกล่าวศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ผู้เขียนและผู้อ่าน ศึกษากระบวนการของการผลิตและการตีความวาทะและข้อเขียน และบริบทของการใช้ภาษา "ตัวบท" ในที่นี้หมายถึง มิติหนึ่งของวาทกรรม นั่นคือ เป็น "ผลผลิต" ที่มาจากการพูดหรือการเขียนใน ขบวนการผลิต นอกจากนี้แล้ว "วาทกรรม" ยังหมายถึงภาษาชนิดต่างๆที่ใช้ในสถานการณ์สังคม ต่างๆกัน เช่น วาทกรรมของหนังสือพิมพ์ (Fairclough, 1922)

จุดเน้นของการศึกษาอีกประการหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์นั้นคือ วาทกรรมชนิดต่างๆบูรณาการกันอย่างไร ภายใต้สภาพการณ์ทางสังคมหนึ่งๆ เพื่อที่จะสร้าง วาทกรรมที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้นไป ตัวอย่างที่ดีคือ การสร้างวาทกรรมทางสังคมของโรคเอดส์ ซึ่ง ประกอบด้วย วาทกรรมทางระบาดวิทยา วาทกรรมของการ "รุกราน" ทางวัฒนธรรมของตัว ประหลาด วาทกรรมของมลพิษ การนิยามวาทกรรมเช่นที่กล่าวแล้วจะเน้นทางความหมายส่วนที่เป็นทฤษฎีและสังคม (social-theoretical sense) ของวาทกรรม

จุดมุ่งหมายของแฟร์คลาฟ คือ การพยายามบูรณาการวาทกรรมในความหมายเชิงทฤษฎี และสังคมเข้ากับวาทกรรมในแง่ของตัวบทและปฏิสัมพันธ์ในทางภาษาศาสตร์ การผนวกเช่นนี้ก่อ เกิดมุมมองศึกษา 3 มิติ คือ วาทกรรมขึ้นหนึ่งขึ้นใดหรือเหตุการณ์ทางวาทกรรมสักเหตุการณ์หนึ่ง อาจจะมองได้ว่าเป็นตัวบท (text) อาจมองได้ว่าเป็นตัวอย่างของปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) และมองได้ว่าเป็นตัวอย่างของปฏิบัติการทางสังคม

มิติที่หนึ่งคือ มิติทางด้านตัวบทหมายถึง การวิเคราะห์ภาษาของตัวบทต่างๆ

มิติที่สอง คือ มิติของปฏิบัติการทางวาทกรรมเหมือน "ปฏิสัมพันธ์" ในแนวคิด ตัวบท- และ-ปฏิสัมพันธ์ มิตินี้ศึกษาลักษณะของกระบวนการในการผลิตตัวบท ดีความตัวบท เช่น วาทกรรมชนิดไหนมีอิทธิพลในการผลิตและการตีความและวาทกรรมเหล่านี้มารวมกันได้อย่างไร

มิติที่สามคือ การปฏิบัติการสังคม วัฒนธรรม นั่นคือ ศึกษาสถานการณ์ในเชิงสถาบันและ องค์การของวาทกรรมที่เกิดขึ้นและดูว่าสถานการณ์เหล่านั้นได้มีอิทธิพลต่อปฏิบัติการทางวาทกรรม อย่างไรและผลของวาทกรรมที่เกิดขึ้นอย่างไร

แฟร์คลาฟ (1992 : 63-73) เสนอว่าในความเห็นของเขา วาทกรรม (discourse) คือ รูปแบบหนึ่งของภาคปฏิบัติการทางสังคมมากกว่าที่จะเป็นกิจกรรมของปัจเจกหรือเป็นตัวแปร ทางด้านสถานการณ์ การที่พูดว่าวาทกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของปฏิบัติการทางสังคมมีนัยยะหลาย ประการ ประการแรก มันบ่งเป็นนัยว่า วาทกรรมเป็นการกระทำรูปแบบหนึ่ง เป็นการกระทำที่คน ปฏิบัติต่อโลก ต่อคนอื่นซึ่งกันและกัน และวาทกรรมก็เป็นในรูปของตัวแทนความคิด โดยผ่านทาง ภาษาและสัญลักษณ์ (a mode of representation) ด้วย ประการที่สอง มีความสัมพันธ์เชิงวิภาษ (dialectical relationship) ระหว่างวาทกรรมและโครงสร้างทางสังคมหรืออีกนัยหนึ่งระหว่าง

ปฏิบัติการทางสังคมและโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางสังคมเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดและเป็นผลของการปฏิบัติการทางสังคม

ในด้านหนึ่งวาทกรรมถูกกำหนดรูปแบบโดยโครงสร้างทางสังคมในความหมายที่กว้างที่สุดในทุกระดับ นั่นคือ โดยชนชั้นละความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ โดยความสัมพันธ์กับสถาบันที่เฉพาะเจาะจง เช่น กฎหมาย การศึกษาโดยระบบการแบ่ง โดยปทัสถานหลายรูปแบบ โดยชนบทรรมนิยมของสิ่งที่เป็นและไม่เป็นวาทกรรม ฯลฯ เหตุการณ์ทางวาทกรรมเองก็มีโครงสร้างแตกต่างกันไปแล้วแต่กรอบของสถาบันในอีกด้านหนึ่ง วาทกรรมสร้างสิ่งต่างๆ ในสังคม นี่คือนสิ่งที่ฟูโกต์หมายถึง เมื่อเขาพูดถึงการสร้างสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก่อรูปโครงสร้างสังคมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ปทัสถาน ชนบทรรมนิยมต่างๆ ความสัมพันธ์ อัตลักษณ์ และสถาบันวาทกรรมเป็นปฏิบัติการซึ่งไม่เพียงแต่เป็นตัวแทนโลก แต่ให้ความหมายแก่โลก

เราสามารถแยกลักษณะ 3 อย่าง ของผลของการสร้างของวาทกรรม

- วาทกรรมสร้างสิ่งที่เรียกว่า "อัตลักษณ์ทางสังคม" (social identities) และ "จุดยืนของประธาน" (subject positions)
- วาทกรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคน
- วาทกรรมสร้างระบบความรู้และความเชื่อ

ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) เป็นตัวสร้างในความหมายแบบชนบนิยมน และในความหมายทางสร้างสรรค์ ในความหมายตามที่ยึดถือกันมา ปฏิบัติการทางวาทกรรมสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบความรู้และความเชื่อ นอกจากนี้ปฏิบัติการทางวาทกรรมยังเปลี่ยนแปลงสังคม แฟร์คลาฟยกตัวอย่างว่า อัตลักษณ์ระหว่างครู และนักเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาขึ้นอยู่กับความคงเส้นคงวา ความคงทนรูปแบบของการพูด ซึ่งอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์นั้นซึ่งจะมีการผลิตซ้ำอยู่เรื่อยๆ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ก็แปรเปลี่ยนได้โดยเริ่มต้นมาจากวาทกรรม คำพูดในห้องเรียน สนามเด็กเล่น ห้องพักครู การอภิปรายทางการศึกษา ฯลฯ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท (text) ปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) และ ปฏิบัติการทางสังคม (social practice)

แฟร์คลาฟ อธิบายว่า ปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของภาคปฏิบัติการทางสังคม ในบางกรณีภาคปฏิบัติการทางสังคมอาจถูกสร้าง/ผลิตโดยภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม และในบางกรณีภาคปฏิบัติการทางสังคมจะหมายถึงการผสมกันระหว่างภาคปฏิบัติการที่เป็นวาทกรรมและไม่ใช่วาทกรรม

การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมจะเน้นกระบวนการผลิตตัวบท (production) การจำหน่ายจ่ายแจก (distribution) และการบริโภค (consumption) กระบวนการเหล่านี้เป็นเรื่องของทางสังคมและจะต้องมีการอ้างอิงไปถึงบริบททางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสถาบันต่างๆ ที่ซึ่งวาทกรรมถูกสร้างขึ้น การผลิตและการบริโภควาทกรรมจะมีลักษณะในแง่การรับรู้เชิงสังคม (social-cognitive nature) เพราะกระบวนการเหล่านี้จะต้องใช้กระบวนการเปลี่ยนแปลงการรับรู้และความเชื่อ (cognitive processes) ของการผลิตและการตีความ ซึ่งมีรากฐานอยู่ที่โครงสร้างสังคมและขนบธรรมเนียม ซึ่งทุกคนรับรู้อยู่ในใจ (internalized)

แนวคิดที่ผู้วิจัยจะใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์คือ แนวคิดเรื่องวาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) นอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough, 1995)

ได้อธิบายแนวคิด 3 มิติของวาทกรรมโดยเขาอธิบายว่า ในการทำวาทกรรมวิเคราะห์ จำเป็นต้องศึกษาถึง 3 มิติ (Fairclough, 1992: 72-99)

1. มิติที่ว่าวาทกรรมเป็นตัวบท (discourse as text) แฟร์คลาฟ อธิบายว่า เมื่อพูดถึงตัวบทเรามักจะไม่รวมถึงการผลิตและการตีความมากเท่ากับเวลาที่เรารู้ถึงปฏิบัติการทางวาทกรรม

กรอบวิเคราะห์หนึ่งที่ใช้วิเคราะห์ตัวบทคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมาย (signifier) และตัวหมายถึง (signified) ในขณะที่นักภาษาศาสตร์ในแนวขนบ เช่น de Saussure บอกว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมายและตัวหมายถึงเป็นไปตามอำเภอใจ (arbitrary) ไม่มีแรงจูงใจ ไม่มีเหตุผล นักวิเคราะห์ในแนววิพากษ์ (critical approach) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของตัวหมายและตัวหมายถึง เป็นไปด้วยแรงจูงใจทางสังคม (socially approach) หมายความว่ามิเหตุผลทางสังคมที่จะผนวกตัวหมายเข้ากับตัวหมายถึง เช่นคำว่า ผู้ก่อการร้าย ในดินแดนที่เป็นอาณานิคมของมุขอำนาจอศวันต พวกเราเป็นผู้ก่อการร้ายหรือผู้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพแล้วแต่มุมมองของผู้พูด

กรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทปกติประกอบด้วยกรอบการวิเคราะห์ 7 องค์ประกอบ

1. ศัพท์

2. ไวยากรณ์

3. การเชื่อมระหว่างอนุประโยคและประโยคหลัก (Collusion)

4. การจัดโครงสร้างของตัวบท (Text structure)

5. ความตั้งใจในการสื่อสาร (Force of utterances)

6. การเกาะเกี่ยวกันของบรรดาตัวบท (Coherence of texts) และ

7. สหบท (Intertextuality) ของตัวบททั้งหลาย ซึ่งทั้ง 7 อย่างนี้ แฟร์คลาฟใช้ในการวิเคราะห์ ทั้งตัวบทและภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (ซึ่งก็คือตัวบทในรูปแบบวาทกรรมชนิดต่างๆ)

โครงสร้างของตัวบทจะดูว่า เหตุการณ์มีการผูกร้อยกันอย่างไร เพื่อจะประกอบกันเป็นบทสนทนา เช่น การรายงานข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. มิตีที่เกี่ยวกับปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice)

ปฏิบัติการทางวาทกรรมเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต จำหน่าย และบริโภคตัวบท และกระบวนการเหล่านี้แตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของวาทกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านสังคม ถ้าจะดูกระบวนการอย่างคร่าวๆ ก็เช่น บทความในหนังสือพิมพ์มีการผลิตในบริบทเฉพาะทางสังคม การจะผลิตบทความก็ต้องมีการเข้าถึงแหล่งข่าว (เช่น แม้แต่ประเทศไทยก็ใช้ยูพี รอยเตอร์) และมีการแปลงแหล่งข่าวเหล่านี้ (ซึ่งมักอยู่ในรูปตัวบทแล้ว) เป็นรายงานอย่างคร่าวๆ และตัดสินใจว่าจะเอาร่างรายงานนี้ไว้ที่หน้าไหนของหนังสือพิมพ์ นอกจากบทความในหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว การผลิตตัวบท" ยังทำได้อีกหลายวิธี เช่น การผลิตภาพยนตร์การ์ตูน "พระมหาชนก" ซึ่งจะรวมผู้ทำงานหลายฝ่าย "ตัวบท" ยังอาจหมายถึง "วัตถุสิ่งของ" (artifacts) ในงานวาทกรรมด้วย เช่น การผลิตเครื่องบินดินเผา การผลิตผ้าทอ ฯลฯ

การบริโภค/ถอดรหัส/รับสารจากตัวบทก็มีกระบวนการต่างๆกันและมีลักษณะต่างๆกัน ทั้งนี้มีกระบวนการตีความเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย บางคนรับสารอย่างใจจดจ่อบางคนทำอย่างอื่นไปด้วยขณะรับสาร บางคนอ่านตำราปรุงอาหารก็ยอมไม่ใช่ลักษณะเดียวกับการอ่านกวีนิพนธ์ บางตัวบทมีการจำหน่ายแจกเย็บร้อย บทสนทนาก็เป็นการแจกจ่ายในปริบทฉับพลันระหว่างคู่สื่อสาร ถ้าเป็นการเจรจาต่อรองทางการทูตในระดับนานาชาติ ตัวบทก็จะมีการแจกจ่ายในหลายมิติ หลายสาขา หลายสื่อออกเป็นแถลงการณ์ ออกเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวทางโทรทัศน์ แต่ในแต่ละมิตินั้นก็จะมีแบบแผนการบริโภคของตนเองรวมทั้งกระบวนการผลิตซ้ำและเปลี่ยนแปลงตัวบท พวกเขาต้องวิเคราะห์ผู้รับสาร

กระบวนการผลิตและตีความมีเงื่อนไขทางสังคมที่ต้องคำนึงถึง 2 ประการ ประการแรก ต้องคำนึงถึงสิ่งที่แฟร์คลาฟเรียกว่าลักษณะติดต่อหรือทรัพยากรของสมาชิกในสังคม (members' resources) อันได้แก่ โครงสร้างสังคม ซึ่งสมาชิกทุกคนตระหนักรู้อยู่แล้ว ปทัสถาน ขนบประเพณี รูปแบบคำประพันธ์ที่ผสมผสานเป็นตัวบท ขนบธรรมเนียมในการผลิต แจกจ่ายและบริโภค ประการที่สอง กระบวนการผลิตและตีความต้องคำนึงว่า มันได้ใช้ทรัพยากรของสมาชิก (อาทิ สหบท) ชนิดไหนบ้าง มากน้อยเพียงใด และใช้อย่างไร อาทิ ใช้ตามกฎระเบียบสังคม (Normative) ใช้แบบคิดสร้างสรรค์ใหม่ (creative) แบบเห็นพ้องกับกลุ่มหรือแบบเห็นตรงข้าม

จุดเด่นสำคัญที่สุดของกรอบวิเคราะห์วาทกรรม 3 มิติ (การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคตัวบท) คือ สามารถใช้กรอบนี้ในการวิเคราะห์เงื่อนไขทางสังคม 2 ประการดังกล่าวแล้ว โดยเฉพาะเงื่อนไขประการที่ 2 คือ หาความสัมพันธ์ระหว่างปริบททางสังคม/สหบทกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคตัวบท

องค์ประกอบสุดท้ายใน 7 องค์ประกอบ คือ สหบท สหบทคือสภาวะที่ตัวบทบูรณาการใจความ คัดค้าน สะท้อนความคิด ฯลฯ จากวาทกรรมอื่นๆ รวมกัน ในแง่ของการผลิต สหบทจะเน้นความสำคัญในประวัติศาสตร์ (historicity) ของตัวบทในแง่การคลี่ขยายตัวของการสื่อสาร ซึ่งตัวบทใหม่จะตอบสนองต่อตัวบทเก่า ในแง่ของการแจกจ่ายแจกสหบทจะช่วยให้ เราสำรวจเครือข่ายว่าสหบทมีการเคลื่อนตัวอย่างไร เช่น วาทะของการเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นรูปของรายงานข่าว และในแง่ของการบริโภค การมองจากสหบทจะทำให้เข้าใจว่าไม่ใช่เฉพาะ "ตัวบท" เท่านั้นที่ทำให้เกิดการตีความเช่นนี้ แต่เป็นบรรดาบททั้งหลายที่นักตีความได้นำมาบูรณาการเข้ากับบรรดาบททั้งหลายจนกลายเป็นตัวบทที่เห็น

โดยสรุปแล้ว การวิเคราะห์การปฏิบัติการทางวาทกรรมควรจะบูรณาการทั้งการวิเคราะห์ระดับจุลมิติ (micro-analysis) และระดับมิติ (macro-analysis) การวิเคราะห์แบบแรกคือการวิเคราะห์ที่นักวิเคราะห์บทสนทนาที่มีความเชี่ยวชาญ นั่นคือ ผู้สื่อสารผลิตและตีความอย่างไรบนฐานของทรัพยากรของคู่สื่อสาร แต่การตีความแบบจุลมิติจะต้องได้รับการประกบคู่กับแบบมิติ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงลักษณะของทรัพยากร รวมถึงระเบียบของวาทกรรม (orders of discourse) ที่ถูกนำมาใช้ในการผลิตและการตีความ

3. มิติเกี่ยวกับวาทกรรมในฐานะปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice)

ในเรื่องเกี่ยวกับวาทกรรมในฐานะปฏิบัติการทางสังคม แฟร์คลาฟพูดถึงอุดมการณ์และความเป็นใหญ่ (Hegemony) แฟร์คลาฟ กล่าวว่า อุดมการณ์เป็นตัวให้ความหมาย (significations) /และตัวสร้าง (constructions) ความจริง ความจริงที่ว่านี่คือโลกกายภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม อัตลักษณ์ทางสังคมซึ่งมีการสร้างเข้าไปในมิติต่าง ๆ ของรูปแบบ/ความหมายของการปฏิบัติการทางวาทกรรม และอุดมการณ์นี้นำไปสู่การผลิต การผลิตซ้ำหรือการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ด้านการครอบงำอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ฝังตัวอยู่ ในการปฏิบัติการทางวาทกรรมจะมีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อมันดูเป็นเรื่องธรรมชาติ ดูเป็นเรื่อง "สามัญสำนึก"

แฟร์คลาฟ ถือว่า อุดมการณ์มีอยู่ในโครงสร้าง (นั่นคือ ระเบียบของวาทกรรมที่เรียกว่า Orders of discourse) ซึ่งทำให้เกิดผลจากเหตุการณ์ในอดีตและเงื่อนไขสำหรับเหตุการณ์ปัจจุบัน คำถาม คือ อุดมการณ์จะแสดงออกในระดับไหนของตัวบท หรือวาทกรรม คำตอบคือความหมาย โดยเฉพาะความหมายของคำอุดมการณ์จะแทรกอยู่ในรูปแบบ (Forms) ของข้อความ ในลีลาการพูด/ การเขียน ในระดับต่าง ๆ กัน การผลิตกันพูดในห้องเรียน ความสุภาพระหว่างเธากับนายจ้าง บ่งเป็นนัยถึงสมมติฐานเกี่ยวกับอุดมการณ์ เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคม และในที่นี้แฟร์คลาฟอยากจะย้ำความเป็นผู้กระทำ (active role) ของประธานอีกครั้งหนึ่งในปฏิบัติการทางวาทกรรมอันหลากหลายและบรรดาอุดมการณ์ที่นำทางพวกเขา สมดุลระหว่างประธานในฐานะที่เป็น "ผล" อันเกิดจากอุดมการณ์และบทบาทในฐานะเป็นผู้กระทำ (active agent) เป็นตัวแปรซึ่งขึ้นกับเงื่อนไขทางสังคม

แฟร์คลาฟ ยืนยันว่าวาทกรรมทุกชิ้นมีอุดมการณ์แฝงอยู่ตราบเท่าที่วาทกรรมหรือการปฏิบัติทางวาทกรรมนั้นได้รวมความหมาย (significations) ซึ่งนำไปสู่การรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์

เชิงอำนาจ อุดมการณ์เกิดในสังคมซึ่งมีลักษณะการครอบงำทางอำนาจ ซึ่งมีรากฐานอยู่บนเรื่องของชนชั้น เพศสภาพ กลุ่มวัฒนธรรม และถ้าเมื่อใดมนุษย์ไม่ได้สังกัดหรือสามารถอยู่เหนือสังคมเหล่านั้น มนุษย์สามารถอยู่เหนืออุดมการณ์ได้ และโดยเหตุที่วาทกรรมหลากหลายชนิดในสังคมเป็นวาทกรรมที่เปิดในหลักการ นั่นคือมีความเห็นจากหลายมุมมองปะปนกันอยู่ ฉะนั้น วาทกรรมแต่ละชนิดจึงมีอุดมการณ์แฝงอยู่ในระดับต่าง ๆ กัน อาทิ วาทกรรมในงานโฆษณาจะมีอุดมการณ์แฝงอยู่มากกว่าวาทกรรมของฟิสิกส์ (Fairclough, 1992: 91)

ความเป็นใหญ่ (hegemony) แฟร์คลาฟ ให้นิยามความเป็นใหญ่ว่าหมายถึงภาวะผู้นำพอ ๆ กับที่เป็นภาวะครอบงำทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของสังคม ๆ หนึ่ง ภาวะความเป็นใหญ่นี้คือ อำนาจเหนือสังคมที่มีการแบ่งชั้นตามเศรษฐกิจ แต่อำนาจนี้ไม่ใช่อำนาจถาวรและเป็นอำนาจเพียงบางส่วนเท่านั้น อำนาจนี้เป็นลักษณะ "สมดุลที่สั่นคลอน" (unstable equilibrium) ภาวะความเป็นใหญ่นี้เป็นการสร้างพันธมิตรมุ่งบูรณาการมากกว่าที่จะครอบงำชนชั้นได้อำนาจโดยพยายามให้พวกเขายินยอมพร้อมใจ มีการใช้อุดมการณ์เพื่อได้รับความเห็นชอบ การต่อสู้เพื่อภาวะความเป็นใหญ่นี้เกิดในแนวระนาบก่อนซึ่งรวมสถาบันต่าง ๆ ของประชาสังคม (civil society) ได้แก่ การศึกษา สหภาพ ครอบครัวยังอาจจะมีการต่อสู้หลากหลายระดับและมิติ (Fairclough, 1992: 92)

วาทกรรมเหล่านี้คือ ตัวบทที่ผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่า แจกจ่ายและให้ผู้รับสารบริโภคและตีความ นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้ใช้วาทกรรมในแนวเด็ดขาดเยี่ยงจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในอดีต เพียงแต่เป็นผู้นำในระบอบที่เรียกว่า "ประชาธิปไตย" โดยผ่านการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกัน วาทกรรมของนายกรัฐมนตรีก็พยายามเรียกร้องความยินยอมพร้อมใจจากผู้รับสารโดยการสร้างความชอบธรรมผ่านทางนโยบายต่าง ๆ ที่ "ฟังดูดี"

ตามทัศนะของแฟร์คลาฟนั้น การวิเคราะห์วาทกรรมจะประกอบด้วย องค์ประกอบ 2 ประการคือ

1. วิเคราะห์สภาพการณ์ในการสื่อสาร (Analysis of Communicative Events) เป็นการวิเคราะห์ในภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาถึงคุณสมบัติของวาทกรรม โดยพิจารณาถึงปัจจัย 3 ประการ

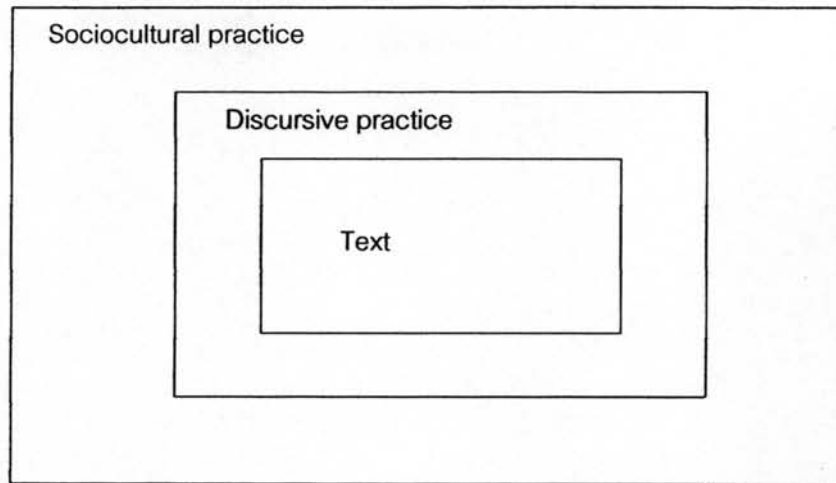
1.1 ตัวบท (text) คือภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา พยางค์ คำ ประโยค รวมทั้งรูปแบบของวาทกรรมที่เรียงร้อยเข้าด้วยกัน โดยวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ

- วาทกรรมนำเสนออะไรสู่สังคม และเกิดผลอย่างไร ซึ่งการนำเสนอในที่นี้ คือการนำเสนอเกี่ยวกับความคิด ระบบความรู้ ความเชื่อให้กับสังคม ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้น การนำเสนอดังกล่าวก่อให้เกิดผลอย่างไรต่อสังคม เนื่องจากตัวบทและบริบทต่างมีความสัมพันธ์กัน สิ่งที่ตัวบทนำเสนอย่อมส่งผลกระทบต่อบริบทด้วย
- วาทกรรมสร้างลักษณะเฉพาะหรืออัตลักษณ์อะไรให้สังคม เพื่อศึกษาว่าตัวบทหรือตัวภาษาสามารถสร้างลักษณะเฉพาะอะไร เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวบทที่มีต่อบริบททางสังคม เช่น สถานภาพ บทบาท เป็นต้น
- เนื้อหาของวาทกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ใด พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมกับผู้รับวาทกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับสถาบันสังคม ความสัมพันธ์ที่แฝงอยู่ในตัวเนื้อหา สามารถบ่งบอกได้ว่าวาทกรรมนั้น มีอิทธิพลอย่างไรต่อสังคม

1.2 ปฏิบัติการทางวาทกรรม(discursive practice) เป็นการวิเคราะห์กระบวนการสร้างตัวบทว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร นำเอาบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมมาสร้างเป็นวาทกรรมได้อย่างไร มีการถ่ายทอดออกมาอย่างไร

1.3 การปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) เป็นการวิเคราะห์ถึงบริบทที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรม เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง ในแง่ที่ว่าตัวบทที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในบริบทลักษณะใด

2. การวิเคราะห์แบบแผนการใช้ภาษา (Analysis the order of discourse) เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมในภาคตามยาว เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของวาทกรรม สำหรับการวิเคราะห์แบบแผนการใช้ภาษานั้น เป็นการวิเคราะห์ลักษณะและประเภทของวาทกรรมว่าอยู่ในลักษณะใดรูปแบบใด

ภาพที่ 1 แบบจำลองการศึกษาวาทกรรม

Teun A. Van Dijk, 1997 (อ้างถึงใน อรรถวรณ์ ปิณฑน์โอวาท, 2546) ได้ศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์และสร้างกรอบการวาทกรรมวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. การกระทำเชิงสังคมในบริบทและสังคม (Social action in context and society)

1.1 ผู้ใช้ภาษาและบริบท Van Dijk เห็นว่าผู้ใช้ภาษาเป็นประธาน ตามทัศนะของฟูโกต์ แต่ให้ผู้ใช้ภาษามีบทบาทเป็นสมาชิกของกลุ่มคนในสังคม ในฐานะที่เป็นปัจเจก มีอัตลักษณ์อ้างอิงสถาบัน การสร้างและผลิตวาทกรรมในสถานการณ์สังคม ผู้ใช้ภาษาก็เป็นผู้สร้าง (Construct) และแสดงให้เห็น (Display) บทบาทและอัตลักษณ์นั้น ซึ่งแสดงถึงลักษณะการกระทำ (Action) ไปพร้อมๆกับการถูกกระทำ (Passive) คือติดตัวมาและถูกกำหนดโดยสังคมและสถานการณ์ ส่วนตัวของวาทกรรม แวนดิจน์เรียกว่า บทพูดหรือตัวบทเขียน (Talk and Text)

1.2 การพูดและตัวบท คือ สารในรูปแบบต่างๆ

1.3 ลำดับชั้นของการกระทำ (Hierarchies of action) วาทกรรมอาจถูกสร้างโดยลำดับชั้นตอนที่ซับซ้อน

1.4 วาทกรรมในฐานะปฏิบัติการทางสังคม และหน้าที่ทางสังคม (Social practices and function)

2. เป้าหมาย(Aims) แนวทางการศึกษาวาทกรรมในฐานะปฏิบัติการทางสังคม จะศึกษาได้จาก

- 2.1 การกระทำ (Action)
- 2.2 บริบท (Context)
- 2.3 อำนาจ (Power)
- 2.4 อุดมการณ์ (Ideology)

3. การกระทำ (Action) ลักษณะของการกระทำคือ

3.1 ความจงใจ (intentionality) สิ่งต่างๆที่กระทำนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมาย และมี ความหมาย วาทกรรมที่ทำการวิเคราะห์จึงมีคุณสมบัติ 3 อย่างคือ กิจกรรมที่จงใจ ควบคุมได้ และมีเป้าหมาย

3.2 มุมมอง (Perspective) การวิเคราะห์วาทกรรมทางสังคมมุ่งสนใจผู้รับสารมากกว่าผู้ ส่งสาร การวิเคราะห์สนใจวาทะที่ได้ยินและมีการตีความ

3.3 นัยยะ ผลลัพธ์ และ ส่วนประกอบ (Implications, consequences and components) การผลิตประโยค คำ ลีลา วาทศิลป์ หรือการโต้แย้งถือเป็นการกระทำ (Action)

3.4 ปฏิสัมพันธ์ (Interactions) ต้องวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อทราบถึงเป้าหมายของ การสื่อสารนั้น

4. บริบท (Context) การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงสังคมจะให้ความสำคัญกับบริบท ซึ่งหมายถึงผู้ที่มี ส่วนร่วมในวาทกรรมนั้น อันรวมถึงบทบาทและเป้าหมาย และลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งมี อิทธิพลต่อการตีความโครงสร้างของตัวบทและวาทกรรม

5. อำนาจ (Power) แนวคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมและสังคม คือ อำนาจ ซึ่งครอบคลุมถึง

- 5.1 การควบคุมการกระทำและจิตใจ
- 5.2 อำนาจการโน้มน้าวใจ ผู้มีอำนาจใช้การโน้มน้าวใจแทนการออกคำสั่ง
- 5.3 ภาวะความเป็นใหญ่และการยินยอมพร้อมใจ (Hegemony and consensus)

เป็นการทำให้ผู้รับสารทำทุกอย่างราวกับออกมาจากใจตนเองอย่างธรรมชาติ

5.4 การเข้าถึงแหล่งทรัพยากร (Access) การเข้าควบคุมจิตใจโดยผ่านความรู้ ทักษะคติ
อุดมการณ์

5.5 การควบคุมบริบท (Controlling context)

5.6 การควบคุมโครงสร้างวาทกรรม (Controlling discourse structures)

5.7 การควบคุมครบวงจร (Closing the circle of control)

5.8 การแบ่งแยกอำนาจ (The division of power)

5.9 การใช้อำนาจในทางที่ผิด (Power abuse)

6. อุดมการณ์ (Ideology) เป็นสิ่งที่เชื่อมระหว่างวาทกรรมและสังคม เพื่อเข้าใจวาทกรรม
จำเป็นต้องรู้หน้าที่ของอุดมการณ์ ซึ่งมีหน้าที่ ดังนี้

6.1 หน้าที่ทางสังคม (Social function) อุดมการณ์เป็นสิ่งที่ถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มอำนาจ
สังคม เพื่อผลิตซ้ำและสร้างความชอบธรรมให้แก่การควบคุมสังคม

6.2 การรับรู้ทางสังคม (Social Cognition) อุดมการณ์มีลักษณะเป็นทั้งระบบสังคม
และเป็นตัวแทนของกระบวนการคิด (Mental representations) คือ ความเชื่อ และ ทักษะคติ

6.3 อุดมการณ์และความรู้ (Ideologies and knowledge)

6.4 โครงสร้างของอุดมการณ์ (The structures of ideology) อุดมการณ์จะแสดง
โครงสร้างของกลุ่มเพื่อบ่งบอกอัตลักษณ์

6.5 จากกลุ่มไปสู่สมาชิก (From group to group member) อุดมการณ์เป็นตัวจัด
ระเบียบความเชื่อให้กลุ่ม และจากความเชื่อนำไปสู่แนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

6.6 อุดมการณ์และวาทกรรม (Ideology and discourse) อุดมการณ์และวาทกรรมมิได้
สัมพันธ์กันโดยตรง เกี่ยวข้องกับความเชื่อทั่วไปและความเชื่อเฉพาะเจาะจงที่ขึ้นกับบริบท

6.7 การวิเคราะห์อุดมการณ์ (Ideological analysis) เป็นการหาคำตอบอุดมการณ์ใน
ตัวบทหมายถึงอะไร ในบริบทไหน

การนำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมของ Teun A. Van Dijk มาใช้ในงานวิจัยนี้
เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์วาทกรรมต่างๆของทั้งรชช.และคปค. ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์
ถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของอุดมการณ์ ที่มาของการกระทำ ภายใต้บริบทต่างๆ และความคิดที่
แฝงอยู่ในวาทกรรมต่างๆได้ชัดเจนและลึกซึ้งมากขึ้น

อรรถวรรณ ปิลันธน์โอวาท(2546:107-109) กล่าวถึงกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองไว้ว่า วาทกรรมกับการเมืองอาจมีได้หลากหลาย วาทกรรมการเมืองในกรอบที่มุ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อำนาจ ความเป็นใหญ่ เจตนาผู้ส่งสารและปฏิกิริยาของผู้รับสาร คือวาทกรรมที่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจและการต่อต้านของบุคคลที่ได้ชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการเมือง วาทกรรมการเมืองนี้ มองดูหน้าที่เชิงกลยุทธ์ เราจำเป็นต้องใช้กรอบวิเคราะห์ระดับภาษา คือ

1. การข่มขู่ (coercion) วาทกรรมที่ชัดเจนที่อยู่ในประเภทข่มขู่คือ การยับยั้ง ยุติการกระทำ โดยการใช้อำนาจ กฎหมาย บทบัญญัติ การสร้างความจริงขึ้นมาบางอย่างและทำให้ผู้ฟังต้องยอมรับเพื่อที่จะได้ดำเนินการต่อไปได้
2. การต่อต้าน(resistance/opposition and protest) เมื่อฝ่ายมีอำนาจก็มีฝ่ายต่อต้านกาใช้อำนาจ วาทกรรมในรูปแบบนี้ เช่น การใช้โครงสร้างรูปแบบของภาษาชนิดต่างๆ เช่น คำขวัญ เพลง การยื่นฎีกา การปลุกกระดม
3. การปิดบังซ่อนเร้นข้อมูล(dissimilation) คือ การควบคุมวาทกรรม การทำให้เป็นความลับ เป็นการปกปิดผู้คนไม่ให้รับข้อมูล ในอีกวิธีการหนึ่งของการปิดบังข้อมูลคือการอนุญาตให้คนให้ข้อมูลได้ แต่มีปริมาณไม่มากเพียงพอที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง
4. การทำให้ชอบธรรม และ ไม่ชอบธรรม (legitimization and delegitimization) หน้าที่นี้คล้ายกับการขู่เข็ญ เพราะการทำให้ชอบธรรมสร้างสิทธิให้แก่ผู้มีอำนาจว่าจะต้องมีผู้คนเชื่อฟังเขา อาจเกิดภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจ เช่น รัฐบาลโน้มน้าวใจเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน หลักการเกี่ยวอุดมการณ์ บารมี วิสัยทัศน์ของผู้นำ การโอ้อวดเกี่ยวกับผลประโยชน์ และการสร้างภาพทางบวกของบรรดานักการเมือง การสร้างความไม่ชอบธรรม มีการเสนอภาพคนอื่นในทางลบ “คนอื่น” ได้แก่ ฝ่ายตรงข้าม พรรคที่เป็นปรปักษ์ วาทกรรมที่ใช้จะเป็นการตำหนิ การกล่าวหา ฯลฯ

จากการศึกษาแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์ ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจวาทกรรมและนัยยะที่แฝงอยู่ในวาทกรรมที่แสดงออกผ่านสื่อต่างๆ ผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรมของคณะรชช. และคณะคปก. ควบคู่ไปกับการพิจารณาปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมและตัวบทต่างๆ ในช่วงเหตุการณ์นั้นๆ

2.แบบจำลองการโน้มน้าวใจของแรนค์ (Rank's Model of Persuasion)

แรนค์ได้เสนอว่า กระบวนการโน้มน้าวใจสามารถแยกได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ การทำให้เด่นขึ้น (Intensification) และการทำให้ไม่สลักสำคัญ (Downplaying) ในส่วนของการทำให้เด่นขึ้น หมายถึง การทำจุดแข็งของเราให้เด่นชัดและ/หรือ การทำจุดอ่อนของคู่แข่งของเราให้เด่นชัดขึ้น เช่นเดียวกัน กลยุทธ์เหล่านี้ได้แก่

1. การเสนอสารซ้ำๆ (Repetition) เช่น คณะรชช. และคปค. อาจจะเสนอข่าวการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาลก่อนหน้าผ่านสื่อซ้ำๆ ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจและรับทราบข่าวสารมากขึ้น หรือ คู่แข่งของประธานาธิบดีคลินตันอาจจะเสนอสารของเขาเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์กับเลวินสกีซ้ำๆ เป็นการย้ำจุดอ่อนของคลินตันซึ่งมีผลในทางการโน้มน้าวใจ
2. การเชื่อมโยง (Association) เช่น นาย ข เป็นคนดีแน่นอนเพราะบิดาเป็นข้าราชการในเบื้องพระยุคลบาท เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย ในทางกลับกัน อีกฝ่ายไว้ใจไม่ได้ เพราะมีพ่อเป็นคนชู้คุก
3. การแต่งรูปโฉมของสาร (Composition) เช่น เขียน U.S.A. ว่า U.\$\$.A. เพื่อแสดงว่าคิดถึงแต่เรื่องเงิน

วิธีการทำให้ไม่สลักสำคัญหรือ Downplaying คือ การปิดปากเงียบในส่วนที่ไม่ดีของเรา และในส่วนที่ดีของคู่แข่ง แน่แน่นอนว่าในการขายสินค้าหรือบริการ ทุกคนย่อมมีจุดแข็ง วิธีการปิดจุดด้อยของเรา และไม่เปิดเผยจุดเด่นของคู่แข่ง ทำได้ดังนี้

1. วิธีการละเว้นไม่พูดถึง (Omission) เช่น ในการหาเสียงลงสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. การหันเหความสนใจ (Diversion) เช่น นายกรัฐมนตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ กำลังมีคดีร้ายรอยผิดปกติ เขาดีใจมาก เมื่อพายุไต้ฝุ่นเกย์เข้ามาหันเหความสนใจ
3. การสร้างความสับสน (Confusion) ทำได้โดยการใช้ภาษาคนองหรือให้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากเกินไป

การสร้างวาทกรรมของทั้งสองคณะเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารคล้อยตามในวาทกรรมที่สร้างขึ้น ดังนั้นการนำแบบจำลองการโน้มน้าวใจของ Rankin มาใช้ในการวิเคราะห์นั้น ทำให้สามารถวิเคราะห์ทฤษฎีในการโน้มน้าวใจได้ลึกซึ้งขึ้น

3. แนวคิดทฤษฎีสัญญวิทยา (Semiotics)

ทฤษฎีสัญญวิทยาเป็นทฤษฎีที่นำมาอธิบายการสื่อสารของมนุษย์ว่า การสื่อสารคือจุดกำเนิดของความหมาย ซึ่งการศึกษาแนวนี้จะไม่สนใจความล้มเหลวของการสื่อสาร และไม่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลและความถูกต้อง แต่เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคมหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับสาร ตลอดจนความหลากหลายของความหมายภายในระบบภาษา วัฒนธรรม และความเป็นจริงที่ไม่สามารถแสดงผลเป็นลูกศรหรือเป็นเส้นตรงของกระแสการไหลของข่าวสาร แต่เป็นการศึกษาเชิงโครงสร้าง โดยมุ่งความสนใจไปที่การวิเคราะห์โครงสร้างที่กลุ่มความสัมพันธ์ที่ทำให้สาร หมายถึง บางสิ่งที่มันสร้างเครื่องหมายบนกระดาษ หรือเสียง ไปยังสารที่จะถูกส่งออกไปในการสื่อสารแต่ละครั้ง ดังนั้นการศึกษาแนวสัญญวิทยา นี้ถือว่ามีตัวกำหนดของการสื่อสารขึ้นอยู่กับสังคมและสิ่งรอบตัวบนโลกของมนุษย์ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับกระบวนการของการสื่อสาร แต่ระบบสัญญะทำการควบคุมการสร้างความหมายของตัวบทให้เป็นไปอย่างมีความสลับซับซ้อนอย่างแผ่ไพศาล และต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวัฒนธรรม

สัญญะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. ต้องมีรูปธรรม
2. ต้องมีความหมายมากไปกว่าตัวเอง
3. ผู้ใช้สัญญะต้องตระหนักว่า รูปธรรมดังกล่าวเป็นสัญญะ

Saussure แบ่งสัญญะออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ ตัวหมาย (Signifier) เป็นรูปแบบทางกายภาพของสัญลักษณ์ เช่น คำที่ถูกเขียน เส้นต่างๆ ในหน้ากระดาษที่ก่อให้เกิดภาพวาด รูปภาพ หรือเสียง ส่วนที่สองคือ ตัวหมายถึง (Signified) คือ บริบทภายในใจที่ถูกหมายถึงโดยตัวหมาย ดังนั้น คำว่า ต้นไม้ ไม่จำเป็นต้องเป็นต้นไม้ที่เฉพาะเจาะจง แต่หมายถึงบริบทที่ถูกสร้างซึ่งทางวัฒนธรรมว่าเป็นต้นไม้ กระบวนการทั้งหมดนี้เราเรียกว่า การสร้างความหมาย

การศึกษาในเชิงสัญญะให้ความสำคัญกับการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมายกับตัวหมายถึง เพื่อดูว่าความหมายถูกสร้างขึ้นและถูกถ่ายทอดออกมาอย่างไร โดยนำเอาตัวบทมา

วิเคราะห์เพื่อดูว่าตัวหมายนั้นสร้างความหมายอย่างไร ในการสื่อสารของคนเรานั้น จะมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวหมายและตัวหมายถึงตลอดเวลา การวิเคราะห์ในเชิงสัญญาวิทยาจะไม่คำนึงถึงเนื้อหา เพราะเนื้อหาไม่ได้สร้างความหมายของตัวบท แต่ความสัมพันธ์ของตัวหมายกับตัวหมายถึงเป็นตัวสร้างความหมาย

Roland Barthes ให้แนวคิดในการวิเคราะห์ความหมายแฝงที่อยู่ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งหัวใจสำคัญในกระบวนการสร้างความหมายของ Barthes คือขั้นตอนในการแสดงความหมาย 2 ระดับ คือ

ระดับแรกเป็นการตีความตามความหมายตรง (Denotation)

การตีความตามความหมายตรง เป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับความจริงตามธรรมชาติ เป็นการอ้างถึงสามัญสำนึกหรือความหมายที่ปรากฏแจ่มแจ้งอยู่แล้วของสัญญาณ (Sign) และความสัมพันธ์ของสัญญาณกับสิ่งที่กล่าวถึงในความหมายที่ชัดเจนของสัญญาณ เช่น ภาพของอาคารใดอาคารหนึ่งก็แสดงว่าเป็นอาคารนั้น

ระดับที่สอง เป็นการตีความหมายโดยนัยแฝง (Connotation)

การตีความหมายในขั้นนี้จะเป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่ง ไม่ได้เกิดจากตัวของสัญญาณเอง เป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญญาณกระทบกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้และคุณค่าทางวัฒนธรรมของเขา ซึ่งสัญญาณในขั้นนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ ถ่ายทอดความหมายโดยนัยแฝง และถ่ายทอดความหมายในลักษณะมายาคติ (Myths)

Barthes เรียกกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงลดทอน ปกปิด บิดเบือนฐานะการเป็นสัญญาณของสรรพสิ่งในสังคมให้กลายเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นสิ่งปกติธรรมดา หรือเป็นสิ่งที่มิพบาทหน้าทีในเชิงประโยชน์ใช้สอยแคบๆ ในสังคมว่า กระบวนการสร้างมายาคติ และเรียกสิ่งที่เป็นผลลัพธ์หรือผลผลิตของกระบวนการนี้ว่า มายาคติ หรือความคิด ความเชื่อ ที่คนส่วนใหญ่ในสังคม ยอมรับโดยไม่มีที่ตั้งคำถาม และเป็นความคิด ความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมขณะนั้น เนื่องจาก Barthes เห็นว่ามายาคติเหล่านี้ คือ ตัวกำหนด กำกับการรับรู้ของคนในสังคม ฉะนั้นความจริง รวมตลอดถึงความหมายจึงไม่ใช่ธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตของสังคม เป็นเพียงสิ่งที่ดำรงอยู่ในระดับการรับรู้ของเราเท่านั้น

ปัจจัยสำคัญในการตีความหมายโดยนัยแฝง คือ สัญญะมีปฏิสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึก ค่านิยมของผู้รับสาร ทั้งนี้เพราะ Barthes เชื่อว่า การที่สมาชิกของสังคมมีความเข้าใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือต่อประสบการณ์ทางสังคมบางอย่าง การทำความเข้าใจความหมายของสัญญะในสังคมมาใช้ในเนื้อหา ดังนั้นจึงต้องนำระบบของความที่มีสัญญะในสังคมมาใช้ในการตีความ หมายความว่า หากเราไม่เคยมีภาพของมายาคตินี้มาก่อน การตีความก็จะแตกต่างกันออกไป หากความหมายโดยนัยแฝง เป็นความหมายระดับที่สองของตัวหมาย มายาคติก็ควรจะเป็นความหมายขั้นที่สองของตัวหมายถึง ในการแสดงความหมายโดยนัยแฝงหรือวาทกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมทำการสื่อสาร

การนำทฤษฎีสัญญะวิทยาไปใช้ในงานวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจในสัญญะต่างๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างวาทกรรมของทั้งสองคณะและที่สื่อต่างๆ สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายลักษณะของวาทกรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.แนวคิดเรื่องอิทธิพลและอำนาจ

ในการวิจัยครั้งนี้กล่าวได้ว่าทั้งกลุ่มอิทธิพลและชนชั้นนำต่างแสวงหาและพัฒนาอิทธิพลและอำนาจเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือส่วนรวม ดังนั้นแนวคิดในเรื่องอิทธิพลและอำนาจจึงมีความสำคัญสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

คำว่าอำนาจ(Power) D.C. Winter ให้ความหมายว่าคือความสามารถที่ฝ่ายหนึ่งกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้บังเกิดผลทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจต่อพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง ในขณะที่ S. Lukes พิจารณาว่าอำนาจหมายถึงการที่บุคคลหนึ่งทำการตัดสินใจอันมีผลบังคับให้ผู้อื่นปฏิบัติตามการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายของส่วนรวม หรือ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าอำนาจ หมายถึงความสามารถทั้งที่เป็นจริงและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และการกระทำนั้นจะต้องมีผลตามมา นั่นคือถ้าผู้ได้อำนาจไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับการลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง

ส่วน Dahl อธิบายของอำนาจไว้ว่า หมายถึงความสามารถของนาย ก ที่ทำให้นาย ข กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นาย ก ต้องการ โดยไม่คำนึงว่า นาย ข จะมีความต้องการกระทำสิ่งนั้นหรือไม่

ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่าอำนาจหมายถึงพฤติกรรมของฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจ ในอันที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อื่น ให้เบี่ยงเบนไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของตน หรือส่วนรวม

สำหรับความหมายของอิทธิพล(Influence) หมายถึงความสามารถของนาย ก ที่ทำให้นาย ข กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นาย ก ต้องการ โดยนาย ก ไม่ได้มีการบังคับ นาย ข

แต่ความเห็นของ D. Katz และ R.L. Kahn อิทธิพล หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งคนหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง ให้กระทำการไปในทางที่เกิดผลตามที่ตั้งใจไว้

จะเห็นได้ว่าความหมายของอิทธิพลที่ D. Katz และ R.L. Kahn ให้ไว้มีความหมายค่อนข้างใกล้เคียงกับความหมายของอำนาจมาก ในประเด็นนี้ ดิน ปรชพฤทธิ นักวิชาการไทย ได้แยกแยะไว้ว่า

“ข้อที่แตกต่างระหว่างอำนาจและอิทธิพลคือ อิทธิพลมีความรุนแรงน้อยกว่าอำนาจ นั่นคือหากผู้อยู่ใต้อิทธิพลไม่ปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้มีอิทธิพล ผู้มีอิทธิพลก็ไม่สามารถลงโทษผู้อยู่ใต้อิทธิพลได้อย่างเต็มที่

การแยกแยะวิธีการใช้อำนาจและอิทธิพลนั้นเป็นเพียงการเปรียบเทียบด้านแนวความคิดทางทฤษฎี แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้มีอำนาจก็ดี ผู้มีอิทธิพลก็ดี อาจต้องใช้วิธีการต่างๆ ทั้งการข่มขู่บังคับ การใช้กำลัง การยกย่ายถ่ายเท การโน้มน้าวใจ การให้กำลังใจและการชักชวนรวมกัน หรือแยกกันตามกาลเทศะ”

ทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพลนี้สะท้อนให้เห็นถึงมิติของการใช้อำนาจและอิทธิพลในการโน้มน้าวใจในกรณีต่างๆของทั้งสองคณะปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

5. ทฤษฎีการตอบโต้สถานการณ์ของบิทเซอร์

หลักการตอบโต้สถานการณ์ของบิทเซอร์ได้อธิบายถึงสภาพการณ์ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดวาทะขึ้น บิทเซอร์อธิบายว่า Rhetorical situation ในที่นี้แปลว่าสภาพการณ์ที่เชิญชวนให้มีวาทะ

ทะเลโต้ตอบ สภาพการณ์นี้ไม่ใช่สภาพการณ์ทั่วไปแต่เป็นสภาพการณ์ที่ผู้พูดต้องพูดเพื่อตอบรับหรือให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การกล่าววาทะของลินคอร์นที่เมืองเกตส์เบิร์กเป็นการไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิตในสงครามกลางเมือง จะต้องกล่าวไม่เยิ่นเย้อ เพื่อเจือ และในขณะที่เดียวกันไม่เศร้าโศกจนเกินไป การกล่าวต้องตอบรับกับสถานการณ์ที่จะให้ผู้ฟังเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่กว่า สำคัญกว่าในการที่ผู้ตายได้อุทิศชีวิตให้สงครามกลางเมือง

บิทเซอร์กล่าวหาว่า Rhetorical situation ไม่เหมือนกับ Meaning-context ซึ่งหมายความว่า จะเข้าใจวาทะได้จะต้องเข้าใจสภาพประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์สภาพแวดล้อม ในขณะที่ในการกล่าววาทะนั้นๆ บิทเซอร์กล่าวหาว่าสำหรับเขาวาทะต้องทำหน้าที่ที่มีประโยชน์ (pragmatic) ทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นจริง (reality) โดยมีคนกลาง (mediator) เป็นผู้กระทำซึ่งคนกลางในที่นี้คือผู้พูด

บิทเซอร์ได้ให้คำจำกัดความของ Rhetorical situation ว่า หมายถึงสภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์ วัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์และกรณีเร่งด่วน ซึ่งเชิญชวนให้ต้องมีวาทะเพื่อสนองตอบ บิทเซอร์กล่าวหาว่า มีสภาพการณ์ที่เชิญชวนวาทะ แต่บางครั้งไม่ได้มีวาทะสนองตอบ วาทะที่สนองตอบนั้นจะจัดได้ว่าเป็นวาทศิลป์ (Rhetorical) ก็ต่อเมื่อเป็นคำตอบที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เชิญชวนการตอบนั้น (Fitting response) การวิเคราะห์วาทะแบบนี้คือการพิจารณาดูว่าการโต้ตอบด้วยวาทะต่อสภาพการณ์นั้นเหมาะสมหรือไม่

บิทเซอร์อธิบายว่า องค์ประกอบของ Rhetorical situation มี 5 ประการ ได้แก่

1. Exigence หมายถึงสถานการณ์เร่งด่วน สิ่งบกพร่องหรืออุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งที่รอการตอบสนอง การแก้ไข หรือการเปลี่ยนแปลง กรณีเร่งด่วนหรือสิ่งบกพร่องนี้ในแง่ของวาทะแล้วจะต้องได้รับการตอบสนองหรือแก้ไขด้วยวาทะเท่านั้นจึงจะเป็นองค์ประกอบของ Rhetorical situation
2. Audience ได้แก่ ผู้ฟัง ในที่นี้หมายถึงผู้ที่สามารถได้รับอิทธิพลจากวาทะและชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้
3. Constraints คือ สิ่งที่มีอำนาจที่จะจำกัดการตัดสินใจและการกระทำที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ข้อจำกัดเหล่านี้ได้แก่ บุคคล สถานการณ์ วัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์ความเชื่อ

ทัศนคติ เอกสาร ข้อเท็จจริง ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาพพจน์ ผลประโยชน์ และแรงจูงใจ เหล่านั้น ผู้พูดเองมีข้อจำกัดเฉพาะตัวเพิ่มขึ้นอีกคือ บุคลิกเฉพาะตัว ข้อพิสูจน์ สลีลาที่ใช้ในการโต้แย้ง

บิทเซอร์สรุปว่ามีข้อจำกัด 2 กลุ่ม คือ

- สิ่งที่เกิดโดยผู้พูดจัดทำขึ้นมาจาก เช่น หลักฐาน ข้อพิสูจน์ จำนวนลีลาที่เลือกใช้ ประเด็นต่างๆในการโต้แย้ง
- สิ่งที่ต้องดำเนินไปตามธรรมชาติมีอยู่แล้วไม่ได้สร้างขึ้น เช่น บุคลิกเกี่ยวกับตัวผู้พูด ภาพพจน์เกี่ยวกับตัวผู้พูด ผลประโยชน์ระหว่างคนพูดกับคนฟัง

4. Speaker คือ ตัวผู้พูดเอง เมื่อเริ่มโต้ตอบกับRhetorical situationก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งด้วย เช่น ผู้พูดมาในฐานะอะไร เหมาะสมกับฐานะหรือไม่

5. Speech คือ วาทะ เมื่อผู้พูดกล่าววาทะ วาทะก็จัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งด้วย บิทเซอร์กล่าวว่า เมื่อสภาพการณ์เชิงชวนการตอบโต้ที่เหมาะสมปรากฏอย่างกระจ่างชัดสภาพการณ์อันนั้นจะเป็นตัวชี้้นำจุดประสงค์ของวาทะและกำหนดโครงเรื่องที่จะพูด เนื้อหา และ ลีลาของวาทะที่จะกล่าวตอบ

ในการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมของคณะรชช.และคปค.นั้นสามารถนำเอาทฤษฎีนี้มาใช้เพื่อประกอบการวิเคราะห์เนื่องจากในการเข้ามาปฏิวัติรัฐประหารของคณะรชช.และคปค.นั้น เป็นการกระทำในช่วงเวลาที่ค่อนข้างกะทันหัน ซึ่งในการที่จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในความจำเป็นของการปฏิวัติรัฐประหารนั้นจึงต้องมีการแถลงข่าวและแสดงวาทะต่อประชาชนในหลายต่อหลายครั้ง ซึ่งในการแถลงแต่ละครั้งย่อมแสดงให้เห็นถึงวาทกรรมต่างๆของทั้งสองคณะ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

6.ความสำคัญของภาษาในทางการเมือง

การแสดงออกถึงวาทกรรมต่างๆของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติและวาทกรรมของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นย่อม

เป็นการสร้างและแสดงออกถึงวาทกรรมให้เห็นผ่านภาษา ไม่ว่าจะ เป็น วจนภาษาหรืออวจนภาษา ดังนั้นการที่จะทำการวิเคราะห์และเข้าใจในวาทกรรมต่างๆของทั้งสองคณะที่จะแสดงให้เห็นผ่าน แดงการณ์ของทั้งสองคณะในส่วนนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจในความสำคัญของ ภาษาในทางการเมืองว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่ง ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ดร. กนก วงษ์ตระหง่าน (ภาษา กับ การเมือง, 2526) ได้อธิบายถึงความสำคัญของภาษากับการเมือง และภาษากับการปฏิบัติไว้ดังนี้

อริสโตเติลกล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง เพราะมนุษย์มีคุณสมบัติพิเศษที่สัตว์อื่นไม่มี นั่นคือ มนุษย์มีความสามารถที่จะมีและใช้เหตุผลได้ในทางความคิดและทางคำพูด สัตว์อื่นนั้น สามารถเปล่งเสียงแสดงความพอใจหรือความเจ็บปวดได้ มีเพียงแต่มนุษย์เท่านั้นที่สามารถมี ภาษาที่ใช้อธิบายถึงสิ่งดีหรือไม่ดีได้ ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ในการสื่อ ความคิดต่อกันได้ ทั้งนี้การสื่อความคิดมี 2 ลักษณะ คือ

1. การสื่อความคิดในเรื่องที่เป็นความจริง ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้
2. การสื่อความคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณค่าต่างๆซึ่งสามารถก่อให้เกิดการยอมรับใน คุณค่าเหล่านั้น

การสื่อความคิดในเรื่องประการแรก ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการถกเถียงมากเท่าไรนักและการ ยอมรับความเป็นจริงสามารถกระทำด้วยการพิสูจน์ เช่นการอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ด้วยเหตุผลและข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ แต่สำหรับประเภทหลังนั้นเกี่ยวกับการใช้ภาษาเป็น เครื่องมือในการชักจูงใจให้ผู้รับความคิดคล้อยตาม การใช้ภาษาจึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สามารถ แสดงให้เห็นถึงความคิดและทัศนคติของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารอีกด้วย

ภาษามีหน้าที่หลายประการ ในทางการเมืองนั้น การใช้ภาษาเป็นไปเพื่อให้มีอิทธิพลต่อ แหล่งอำนาจ ดังนั้นภาษาจึงมีหน้าที่ทางการเมืองด้วย เนื่องจากอำนาจมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับ การตัดสินใจ และการตัดสินใจเกิดขึ้นโดยการสั่งการ หรือการประชุมปรึกษาแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น ดังนั้นภาษา ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจ ใน รูปของกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแถลงการณ์ การเสนอข้อมูลข่าวสาร การ วิพากษ์วิจารณ์ การอภิปราย-ถกเถียง เป็นต้น

เอเดลแมน ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เนื่องจากการเมืองเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจปกครองว่าใครจะได้อะไรในการแบ่งปันสิ่งมีค่าหรือคุณค่าในสังคม ดังนั้นการแสวงหาสิ่งเหล่านั้นก็จะกระทำได้สองทางด้วยกัน คือ ด้วยอำนาจ และ ด้วยกำลัง

การใช้ภาษาเพื่อเหตุผลและประโยชน์ทางการเมือง จึงช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล สามารถได้มาซึ่งสิ่งที่ตนปรารถนา และในขณะเดียวกันก็ทำให้บุคคลอื่นๆยอมรับในความชอบธรรมของสิ่งที่บุคคลนั้นๆได้มาครอบครอง

ภาษา ไม่ว่าจะ เป็นในรูปของวจนภาษาหรือวจนภาษา ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล มากน้อยเพียงใดนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือท่วงทำนอง แต่ขึ้นอยู่กับความต้องการอารมณ์ สถานการณ์ ตลอดจนวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละสังคมด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมมีส่วน สำคัญยิ่งในการกำหนดภาษา และความหมายของภาษา และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดลงไป อีก กลุ่มบุคคลในสังคมที่มีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน แต่มีสถานภาพ บทบาท และผลประโยชน์ที่ แตกต่างกันแตกต่างกัน ก็จะมี ความเข้าใจในความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อภาษาที่ แตกต่างกันไป

บทบาทของภาษา จึงมิได้จำกัดอยู่ในการอธิบายเท่านั้น แต่ยังสามารถปลุกเร้าอารมณ์ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลได้อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาภาษากับการเมือง จึงจะวิเคราะห์ว่า กลุ่ม บุคคลในสภาพแวดล้อมทางสังคมต่างๆ มีปฏิกิริยาต่อการใช้ภาษาในทางการเมืองอย่างไร และใน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านประเด็นปัญหาทางการเมือง ของผู้เกี่ยวข้องในปัญหาเหล่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษากับผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

ในการศึกษาภาษากับการเมืองนั้น เราสามารถพิจารณาได้เป็นสองลักษณะ คือ

1. Political Semantic
2. Political syntactic

ลักษณะแรกคือ Political Semantic นั้น เป็นการศึกษาวิเคราะห์คำที่สำคัญๆ คำขวัญ และ ลัทธิ โดยพิจารณาว่าสิ่งเหล่านี้เป็นที่เข้าใจอย่างไร คำต่างๆมีความหมายต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน

ส่วน Political syntactic นั้นเกี่ยวกับตรรกและความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ เช่น พิจารณาถึงความคงเส้นคงวาของการใช้ถ้อยคำ รูปแบบประโยคต่างๆ ในทางการเมือง เป็นต้น

ในทางการศึกษา Political Semantic นั้น สามารถแบ่งลักษณะของการใช้ภาษาสื่อความหมายออกได้ 2 ด้าน คือ ในด้านแรกได้แก่การดูว่าผู้พูดมีวัตถุประสงค์อย่างไร ความหมายจากทางด้านผู้พูดหรือเขียน และ ทำนองหรือลักษณะในการใช้ภาษานั้นเป็นอย่างไร

ความเชื่อทางการเมืองนั้นหมายถึงความเชื่อในสมัยหนึ่งๆ ที่อาจจะเป็นความจริงหรือไม่จริงก็ได้ แต่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นจริงโดยประชาชนทั่วไป จนกระทั่งความเป็นจริงหรือไม่จริง กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายเลย สิ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อคล้อยตามเกี่ยวกับทัศนคติที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการเมืองนั้นสัมพันธ์กับสิ่งที่คนเชื่อ สิ่งที่คนนิยมชมชอบ ได้แก่ สัญลักษณ์แห่งอารมณ์ และความผูกพันที่มีต่อความเชื่อทางการเมืองเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความนิยมชมชอบ และ ความกระตือรือร้นซึ่งนำไปสู่ความศรัทธาและความจงรักภักดี อันจะนำไปสู่การกระทำและการแสดงออกทางการเมืองต่างๆ เช่น พิธีการต่างๆ ประวัติวีรบุรุษของชาติ รวมถึง การปฏิวัติ และการปฏิรูปการปกครอง เป็นต้น

ภาษากับการปฏิวัติ

ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ ได้มีการปฏิวัติ รัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้งภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นการสถาปนาระบอบการปกครองใหม่ ซึ่งมีหลักการหรือคตินทางการเมืองที่แตกต่างไปจากหลักการเดิม ระบอบการปกครองใหม่นั้นได้ก่อให้เกิดสถาบันทางการเมืองที่ไม่เคยมีมาก่อน คือ รัฐธรรมนูญและสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งนั้นยังมีแนวความคิดตะวันตกซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของระบอบการปกครองอีกหลายประการ เช่น อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน มีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค เป็นต้น แนวความคิดเหล่านี้ได้รับการยอมรับว่าเป็น อุดมคติทางการเมือง และมีคุณค่าเหนือกว่า ดึกว่าหลักการปกครองแบบดั้งเดิม ในระบอบการปกครองแบบเดิมนั้น ฐานะของประชาชนคือผู้อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งมีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองมากกว่าที่จะมีสิทธิมีเสียง และมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นผู้ปกครองจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอธิบายการตัดสินใจในการออกคำสั่ง และกฎหมายต่างๆ ให้ประชาชนได้เข้าใจหรือให้ความสนับสนุน แต่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าประชาชนมี

ความสำคัญและรัฐบาลจะต้องได้รับความสนับสนุนจากประชาชนในการดำเนินการบริหารราชการ รัฐบาลมีหน้าที่ที่ต้องอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน ดังนั้นการสื่อความคิดจึงมีบทบาทสำคัญในการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองจะต้องมีภารกิจแรกที่จะต้องอธิบายเหตุผลเพื่อชักจูงใจให้ประชาชนเชื่อว่า ระบบการปกครองใหม่ ดีกว่า ระบบการปกครองที่ได้ถูกล้มล้างไปอย่างไร การอธิบายเหตุผลนี้ทำได้โดยการให้ภาษาซึ่งจะต้องเสนอความคิดที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ในข้อแรกคือ การใช้ภาษาเพื่อชักจูงใจให้ประชาชนเห็นว่ามีคามจำเป็นที่จะต้องล้มล้างระบบการปกครองแบบเก่านั้น ลักษณะของการใช้ภาษาจะต้องเป็นการโจมตีให้ร้ายแก่บุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจและผลประโยชน์อยู่ในระบบเดิม นอกจากนั้นยังต้องอธิบายด้วยว่าระบบใหม่จะช่วยให้ประชาชนมีสถานภาพและชีวิตที่ดีขึ้นอย่างไร

อย่างไรก็ตามการที่จะเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ ความเคารพนับถือ ค่านิยม และความจงรักภักดีที่คนทั่วไปหรือบางกลุ่มที่มีต่อผู้ปกครองและกลุ่มผู้ปกครองในระบบเดิมนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยากและไม่อาจทำโดยใช้กำลังได้ ประชาชนได้รับการอบรมสั่งสอนและเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ให้ยึดมั่นในความคิดเดิมมาเป็นเวลานาน และมีการถ่ายทอดคุณค่าแบบดั้งเดิมไม่ว่าคุณค่านั้นจะดีหรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องสืบทอดกันมา ดังนั้นผู้ปกครองในระบบการปกครองใหม่จึงต้องปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมทางการเมืองที่ต้องการจะนำเสนอแก่ประชาชน

การปฏิวัติ รัฐประหาร เป็นการแทรกแซงทางการเมืองที่นอกเหนือกติกาของการปกครองและเป็นการกระทำที่มีได้เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ ด้วยเหตุนี้ทางคณะปฏิวัติ รัฐประหารต่างๆ จึงต้องมีการอธิบายเหตุผลให้ประชาชนรับทราบ เพื่อให้การปฏิบัติการนั้นมีความชอบธรรมในสายตาของประชาชนทั่วไปและในสายตาของสื่อต่างๆที่ถือเป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชน ดังนั้นการใช้ภาษาต่างๆของคณะปฏิวัติจึงต้องมีการพิจารณาร่างและขัดเกลาถ้อยคำสำนวนอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ภาษาสื่อความหมายความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติการที่เร่งด่วนเกิดขึ้น ภาษาของคณะปฏิวัติ รัฐประหารจึงมีลักษณะเป็นภาษาประเภทชักชวนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมุ่งให้ประชาชนส่วนมากยอมรับการกระทำและสนับสนุนคณะปฏิวัติ รัฐประหาร

7. แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความจริงทางสังคม

หน้าที่และบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนคือ การสร้างความเป็นจริงให้แก่สมาชิก (Construction of social reality) คำว่า ความเป็นจริงทางสังคม รวมไปถึงโลกทั้งโลกที่สังคมที่แวดล้อมบุคคลนั้น โดยทั่วไปมนุษย์ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสสัมผัสกับความเป็นจริงของสังคมด้วยประสบการณ์ตรงได้ทุกกรณีแต่สามารถรับรู้ผ่านการบอกเล่าและนำเสนอจากคนอื่น อ่านหนังสือ หรือการรับชมทางโทรทัศน์ และรับฟังทางวิทยุ อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงและแนวความคิดของสื่อมวลชนดังกล่าวเป็นเพียงเงาสะท้อนหรือตัวแทนโลกแห่งความจริง การตอบสนองของเราในแง่ การเลือกรับรู้ ตีความ และจดจำจึงเป็นการตอบโต้กับโลกแห่งความหมาย มิใช่โลกแห่งความเป็นจริง

สังคมสมัยใหม่ สถาบันสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนในสังคม(ผู้รับสาร)กับโลกความเป็นจริง กิจกรรมที่เป็นแกนหลักประการหนึ่งของระบบสื่อสารมวลชนคือ การผลิตและการแพร่กระจายสารในฐานะของตัวแทนสรรพสิ่งหรือสภาวะความเป็นจริงของโลกรอบตัวเราและสังคมที่แวดล้อมตัวเรา สารของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงในสังคมที่เกิดขึ้น

A.Schutz(อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ได้เสนอแนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมไว้ว่า

“โลกที่แวดล้อมตัวบุคคลนั้น มีอยู่ 2 โลก โลกแรกเป็นโลกทางกายภาพ (Physical World) อันได้แก่ วัตถุ สิ่งของ บุคคล บรรยากาศด้านกายภาพทั้งหลายที่แวดล้อมบุคคล โลกนี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนอีกโลกหนึ่ง มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น โลกทางสังคม (Social World) สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic environment) หรือความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) โลกนี้เกิดจากการทำงานของสถาบันต่างๆในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ที่ทำงาน รัฐและสื่อมวลชน เป็นต้น”

ด้วยเหตุที่ว่าโลกแห่งความเป็นจริงนั้นเป็นโลกที่อยู่ห่างไกลเกินกว่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้ และยังเป็นโลกที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อน โลกใบนี้อาจยังคงไม่มีความหมายของสิ่งใดๆเกิดขึ้น ต่อเมื่อมนุษย์ได้ทำการเรียนรู้หรือศึกษาทำความเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงโดยผ่าน “ตัวกลาง” เมื่อนั้นความหมายของสิ่งต่างๆจึงเกิดขึ้น

"ตัวกลาง" ที่กล่าวถึงคือ สถาบันต่างๆทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา รัฐและสื่อมวลชน ฯลฯ ต่างได้ทำหน้าที่ประกอบสร้าง(Construct)ความหมาย(Meaning)ให้แก่สิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ เหตุการณ์ต่างๆแม้กระทั่งความฝัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น "ความเป็นจริง" ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นโลกทางสังคมหรือโลกแห่งสัญลักษณ์ อันเป็นโลกที่มนุษย์สามารถจะอธิบายให้ความหมาย หรือรับรู้ความหมายได้ ทำให้สมาชิกในสังคมสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงของสถาบันทางสังคมอื่นๆได้ทั้งหมดที่มีได้มีส่วนร่วมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็สถาบันทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในทางตรงข้าม สถาบันทางสังคมเหล่านี้ต่างก็อาศัยสถาบันมวลชนเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่สมาชิกในสังคมด้วยเช่นกัน

Littlejohn (2002) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม โดยเชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ชุมชนและวัฒนธรรม และยังมองว่าการสื่อสารคือ กระบวนการที่ความจริงทั้งหมดถูกสร้างขึ้นมา เมื่อมองในมิติของการสื่อสาร คือการตั้งคำถามว่ามีการสร้างความเป็นจริงขึ้นมาอย่างไรจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนมากมาย ดังนั้นสิ่งที่จะถูกวิเคราะห์ในกระบวนการสร้างความเป็นจริงทางสังคมมาจากการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ได้แก่ ความคิด ค่านิยม เรื่องเล่า สัญลักษณ์ ความหมาย สถาบัน ฯลฯ ที่ใช้ในการสร้างความเป็นจริง สำหรับวิธีการวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นจริงในสังคมจะวิเคราะห์สิ่งที่ทำหรือสิ่งที่แสดงออกมา รวมทั้งพฤติกรรม การกระทำ และรูปแบบของการแสดงออก

Wright (1986) ได้เสนอทัศนะเรื่องสื่อมวลชนปลูกฝังหรือสร้างความเป็นจริงในสังคมให้อยู่ในโลกทัศน์ของผู้รับสาร โดยเสนอภาพที่มีมิติต่างๆเหล่านี้ คือ

1. What is	สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ให้นิยามว่าอะไรเป็นอะไร
2. What is important	สื่อมวลชนจะเป็นตัวบอกว่าอะไรคือสิ่งสำคัญ
3. What is right	สื่อมวลชนจะเป็นผู้ระบุมาตรฐานความถูกต้อง
4. What is related to what	สื่อมวลชนจะเป็นผู้ให้คำอธิบายว่าอะไรเกี่ยวข้องกับอะไร

อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการสร้างความจริงทางสังคมสามารถสร้างความหมายใหม่ๆที่อาจจะง่ายหรือซับซ้อนได้ เช่น การเปิดรับสื่อโทรทัศน์ หรือ สื่อวิทยุ ผู้รับสามารถเรียนรู้คำใหม่ๆกับความหมายใหม่ๆหรือสามารถได้รับความหมายใหม่สำหรับคำเดิมๆได้ สื่อมวลชนเป็นตัวถ่ายทอดที่มีอิทธิพลสำคัญในการส่งสัญลักษณ์ต่างๆโดยการเพิ่มเติมความหมายได้อย่างแพร่หลาย

ตามทฤษฎีการสร้างความหมายนั้น (อ้างถึงใน ปอแก้ว ทิพยมนทล, 2545) มีอย่างน้อย 4 ทางซึ่งภาพจากสื่อสามารถแสดงบทบาทในการทำให้เกิดการปรับดัดแปลงหรือสร้างความหมายทางสังคมให้แก่ความเป็นจริงได้ นั่นคือ Establishment , Extension ,Substitution และ Stabilization แต่ละส่วนจะพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และความหมายที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ซึ่งสัญลักษณ์นั้นสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. Establishment คือ กระบวนการที่ทำให้คำใหม่และความหมายใหม่กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษาผ่านทาง การที่ผู้รับสารเปิดรับภาพจากสื่อมวลชน ผู้รับสารจะมีภาพของคำเหล่านั้นอยู่ในหัว มีความเข้าใจความหมาย เช่น คำว่า ปฏิวัติ
2. Extension คือ การขยายความหมาย สามารถเกิดขึ้นจากผลของภาพในสื่อ ด้วยวิธีนี้ คนเราเรียนรู้ความหมายที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถผูกติดกับสัญลักษณ์ที่เขาคุ้นเคยแล้ว นั่นคือ คำเดิมก็มีอยู่แล้ว มีความหมายเดิม แต่เมื่อนำเสนอผ่านสื่อก็จะมี ความหมายเพิ่มขึ้นไปอีก
3. Substitution คือ การแทนที่ความหมายดั้งเดิมด้วยความหมายใหม่จากสื่อ เช่น
4. Stabilization คือ Standardization การทำให้ความหมายที่เป็นผลจากการนำเสนอภาพผ่านสื่อยังคงอยู่ต่อไป

สื่อต่างๆมีหน้าที่จะเสนอข่าวและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องต่างๆให้ประชาชนรับรู้ ซึ่งในกรณีของการนำเสนอข่าวการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนย่อมให้ความสนใจเป็นพิเศษ บทบาทของสื่อในแง่การประกอบสร้างความจริงทางสังคมจึงสมควรที่จะถูกยกมาใช้ในการพิจารณาเปรียบเทียบวาทกรรมของทั้งสองดังกล่าว

8. แนวคิดเรื่องพระราชอำนาจ

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่มักถูกกล่าวอ้างถึงในเหตุผลของการปฏิบัติยึดอำนาจของหลายคณะตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังนั้นในการที่จะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบวาทกรรมของคณะร.ส.ช. และคปค. นั้นจึงควรต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพระราชอำนาจดังที่ประมวล รุจนเสรี กล่าวไว้ในหนังสือ พระราชอำนาจ ดังนี้

ด้วยพระมหากษัตริย์ของไทยจะต้องดำรงพระราชจริยาวัตรอันงดงามจึงทำให้พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็น ๘ สถิตในดวงใจของคนไทยทั่วหล้า ทรงดำรงพระราชอิสริยยศอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญมาแล้วกว่า 70 ปี แต่ก็ทรงมีพระสถานะที่คนไทยยกย่องเทิดทูนมาตลอด พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ไทยตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่สำคัญมี 5 พระสถานะ คือ ทรงเป็นพระประมุข ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ทรงถูกละเมิดมิได้ ทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นจอมทัพไทย

พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นประมุขของรัฐและของชาติ มิได้เกิดจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่เกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทยมาแต่ดั้งเดิม ความเชื่อที่สำคัญของคนไทยก็คือ เชื่อว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงประกอบไปด้วย พระบุพเพศตปัญญา คือ ทรงทำความดีมาอย่างวิเศษกว่าคนอื่นในชาติปางก่อน จึงทรงประสูติมาอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าคนอื่น เมื่อทรงเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ก็มีพระราชปณิธานที่จะประกอบคุณงามความดีด้วยการบำบัตทุกข บำรุงสุขให้แก่ราษฎรและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ของคนไทยจึงทรงเป็นพระธรรมราชาหรือพระธรรมิกราชาในสายตาของคนไทย

ความผูกพันของพระมหากษัตริย์ไทยกับประชาชน มิได้ผูกพันในฐานะผู้ปกครองกับผู้ได้ปกครองอย่างทฤษฎีทางการเมืองของตะวันตก แต่เป็นการผูกพันจากหัวใจที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่ออาณาประชาราษฎร์ด้วยความรัก ความเมตตา

สำหรับรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพสักการะจากปวงชนชาวไทยอย่างล้นพ้น มีอาจประมาณได้ เพราะไม่ทรงละทิ้งประชาชน ทรงมีพระราชปณิธานที่จะประทับร่วมโชคชะตากับคนไทยตลอดไป ไม่ว่าจะมียุทธภัยใดๆ ทรงแน่วแน่ในพระราชหฤทัยว่า พระองค์ทรงรักและห่วงใยต่อคนไทยเหนือสิ่งอื่นใด พร้อมทั้งจะเสียสละความสุขและความปลอดภัยส่วนพระองค์ให้แก่คนไทยได้ ไม่ว่าจะคนไทยเหล่านั้นจะอยู่ใกล้หรือไกล คนที่สามารถเข้าเฝ้าใกล้ชิดได้มากที่สุดคือ ราษฎร ดังนั้นพระราชสถานะของพระองค์ในวันนี้จึงผูกพันกับคนไทย เกินกว่า “เป็นที่เคารพสักการะ” มาเป็น “ที่เกิดทูนบูชา”

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ปฏิวัติยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ปี 2534 งานวิจัยเรื่อง " การสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในประเทศไทย " ซึ่งเป็นงานวิจัยของ ไญญ์ เตมีย์ ได้กล่าวว่า วิถีแห่งการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองไทยจึงเป็นผลผลิตเชิงบูรณาการ และการสั่งสมทางประวัติศาสตร์การเมือง โดยความชอบธรรมทางการเมืองไทยจึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงปฏิภนระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งกระบวนการสร้างความชอบธรรมนี้จะมีทิศทางจากผู้ปกครองลงไปสู่ผู้ถูกปกครอง และผลของความชอบธรรมทางการเมืองจะมีทิศทางจากผู้ถูกปกครองกลับมายังผู้ปกครอง ดังนั้นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองจึงเป็นการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับคุณค่าหลักทางการเมืองแก่ประชาชน หรือ กลุ่มเป้าหมายในทิศทางที่ผู้ปกครองต้องการให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองและบริบทของสังคมเพื่อสนับสนุนความชอบธรรมในการปกครองและการรักษาเสถียรภาพของระบบการเมืองซึ่งมักมีการใช้สัญลักษณ์ทางการเมืองครอบงำหรือโฆษณาชวนเชื่อเพื่อชักจูงให้เกิดคติความเชื่อทางการเมือง สนับสนุนความชอบธรรมทางการเมืองและระบอบการเมืองให้เกิดขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือมีการขึ้นสู่อำนาจของผู้ปกครองใหม่ จะเป็นช่วงเวลาที่มีการใช้สัญลักษณ์ทางการเมืองหรือดำเนินการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองด้วยกลวิธีที่หลากหลาย

รศช. เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจนด้วยการใช้กำลังยึดอำนาจจากรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (ซึ่งเป็นรัฐบาลพลเรือนในขณะนั้น) ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ภายในช่วงเวลาที่กระแสประชาธิปไตย และกิจกรรมด้านข้อมูลสารสนเทศกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในตัวเอง รศช. จำเป็นต้องพยายามขยายช่องทางสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับ รศช. ในการยึดอำนาจให้มากและเร็วที่สุด เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ทางสังคมที่ถูกทำให้เปลี่ยนไปจากเดิมด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ ปฏิบัติการของรศช. จึงเริ่มต้นด้วยการยึดกรมประชาสัมพันธ์และสถานีวิทยุโทรทัศน์ และใช้ช่องทางสื่อสารนี้เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อหรือประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรับรู้ถึงเหตุผลของการยึดอำนาจสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนเป็นพื้นฐานสนับสนุนอำนาจการแทรกแซงทางการเมืองของรศช.

งานวิจัยเรื่อง วาทกรรมวิเคราะห์ของสนธิ ลิ้มทองกุลในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ โดย ธิติรัตน์ อเนกะเวียง วิเคราะห์วาทกรรมที่แสดงผ่านรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ซึ่งส่งผลให้

รายการถูกยกเลิกไป ทั้งนี้รัตนันได้ทำการวิเคราะห์วาทกรรมต่างๆ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองของสนธิ ลิ้มทองกุลที่สอดแทรกอยู่ในวาทกรรมต่างๆ

งานวิจัยเรื่อง วาทกรรมวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ โดย ณัฐพงศ์ แย้มเจริญ ได้ทำการศึกษา วิจัยเปรียบเทียบเนื้อหา สาร ของพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์บรมราชชนนีพร้อมภาพประกอบ จาก8ศิลปิน และ พระมหากษัตริย์บรมราชชนนี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ได้รับความสำเร็จสืบเนื่องมาจากอำนาจทางวาทกรรม ทั้งในลักษณะเปิดเผยและแอบแฝง อำนาจทางวาทกรรมนี้โยงใยเกี่ยวพันกับเรื่องของศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ เศรษฐกิจและสังคม จนไปถึงวัฒนธรรมของชาติ ด้วยเหตุนี้ทุกฝ่ายจึงให้การยอมรับ และเผยแพร่พระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์อย่างแพร่หลาย จนประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

งานวิจัยเรื่อง วาทกรรมวิเคราะห์รายการนายกษัตริย์กับประชาชนและรายการชวนออนไลน์ โดย รัตนาวดี สำราญสุข นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาปฏิบัติการทางสังคม วัฒนธรรมของวาทะของทั้งสอง ผู้นำรูปแบบและความหมายที่ปรากฏในรายการ การพิสูจน์ ผลการศึกษาพบว่าวาทกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์รายการนายกษัตริย์กับประชาชนและรายการชวนออนไลน์ทั้งรูปแบบและเนื้อหา มีเรื่องของสถานภาพ บทบาท สิทธิอำนาจ อุดมการณ์ การครองความเป็นใหญ่ และการแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง รูปแบบวาทะที่ปรากฏในรายการนายกษัตริย์กับประชาชนส่วนใหญ่เป็นวาทะที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และวาทะที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ในขณะที่รายการชวนออนไลน์มีรูปแบบวาทะที่เกี่ยวข้องเท็จจริงมากที่สุด

งานวิจัยเรื่อง การประเมินบทบาททางการเมืองของสื่อมวลชนในช่วงรัฐบาล พล.อ.สุจินดา คราประยูร โดย สมชาย จิเจริญ แสดงให้เห็นถึงลักษณะของบทบาททางการเมืองของสื่อมวลชน ที่ได้มีบทบาทเกิดขึ้น 4 ลักษณะ ลักษณะในการแสดงออกทางการเมืองของสื่อมวลชนนั้นเป็นไปตามการแสดงออกซึ่งบทบาทที่เป็นผลของเหตุการณ์ตามภาวะการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เนื้อหาที่สื่อมวลชนแสดงออกปรากฏให้เห็นถึง จำนวนลีลา ภาษา เป็นต้น

การปฏิวัติยึดอำนาจของคณะรชช.ในสมัยนั้นก็มีความคล้ายคลึงกันกับการปฏิรูป การปกครองของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อบทบาทของสื่อที่มีความสำคัญต่อการทำการปฏิวัติยึดอำนาจไว้ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 20 กันยายน 2549 หน้า18 ว่าคณะปฏิรูปการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตยปฏิบัติการยึดสื่อมวลชนที่เป็นกระบอกเสียงให้กับทักษิณ ส่วนด้านรีพอร์ตเตอร์ก็โดนปิดทั้งเว็บไซต์ และช่องทีวีผ่านดาวเทียม กระทั่งช่วงเย็นวันที่ 19 กันยายน ที่ผ่านมาสื่อมวลชนในส่วนสถานีโทรทัศน์ยังคงมีรายการปกติของแต่ละสถานีกระทั่งเวลา 20.15 น. ผู้สื่อข่าวรายงานว่าสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เป็นรายการสามัคคี 4 เหล่า คำสั่งเดียวกันนี้ ยังถูกส่งไปยังสถานีวิทยุสังกัดกองทัพบกอีก 126 สถานีเพื่อให้พร้อมถ่ายทอดสัญญาณจากกองทัพบก ต่อมา มีรายงานจากสถานีดาวเทียมไทยคมบริเวณสี่แยกแครายว่ามีนายทหารกลุ่มที่รัฐประหารพ.ต.ท. ทักษิณเข้ายึดช่องทางการสื่อสารดาวเทียมของสถานีไทยคม นอกจากนี้ แหล่งข่าวของอสมท. เปิดเผยว่าคณะปฏิรูปยังได้สั่งการให้ทุกช่องเตรียมพร้อมให้ถ่ายทอดสดจากโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจโดยห้ามไม่ให้มีรายการอื่นเข้ามาแทรกแซง

ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำและคณะปฏิวัติยึดอำนาจของทั้งสองครั้งล้วนแล้วแต่ให้ความสนใจกับบทบาทของสื่อที่มีความเกี่ยวข้องในฐานะเป็นตัวสนับสนุนและสะท้อนวาทกรรมต่างๆ ออกมาสู่ประชาชน

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ 27 กันยายน 2549 หน้า 11 ได้กล่าวเปรียบเทียบอำนาจของการปกครองของ รสช. และ คปค. ไว้ ดังนี้

อำนาจ รสช.	อำนาจ คปค.
<p>1. มีสภา รสช.ประกอบด้วยบุคคลตามประกาศของคณะรสช.เป็นกรรมการ ประธานสภา รสช. อาจตั้งกรรมการสภา รสช.ได้อีกไม่เกิน 15คน และให้หัวหน้าคณะรสช.เป็นประธานสภา รสช. รองหัวหน้าคณะรสช.เป็นรองประธานสภา รสช. และให้เลขาธิการ รสช.เป็นเลขาธิการสภาและสามารถแต่งตั้งบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นกรรมการ รสช.เป็นรองเลขาธิการสภา รสช.ก็ได้</p>	<p>1. คณะปฏิรูปการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย จะสลายตัว พร้อมกำหนดให้มี คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ โดยหัวหน้าคปค.เป็นประธานคณะมนตรีความมั่นคง แห่งชาติ โดยหัวหน้าคปค. เป็นรองประธานคณะมนตรีความมั่นคง</p>
<p>2.มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่จัดทำ รัฐธรรมนูญและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) สภานิติบัญญัติแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกใหม่น้อยกว่า 200คน แต่ไม่เกิน 300คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่ประธานสภา รสช.นำกราบบังคมทูล</p>	<p>2.แต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่เกิน250คน อายุไม่ต่ำกว่า35ปี ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาหรือรัฐสภาแล้วแต่กรณี จัดทำ รัฐธรรมนูญ และพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ(พ.ร.บ) สภานิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกไม่น้อยกว่า250คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ตามที่ประธานคณะมนตรีนำความกราบบังคมทูล</p>
<p>3.การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สาม หากไม่ผ่านให้สภา รสช.ประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา10หรือมาตรา12หรือรัฐธรรมนูญที่เคยประกาศใช้มาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงให้เสร็จใน30วัน โดยประธาน รสช.ทำหน้าที่ประธานที่ประชุม</p>	<p>3.แต่งตั้งสมาชิกแห่งชาติจำนวน2000คน เพื่อคัดเลือกกันเองเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ 200คน และนำบัญชีรายชื่อ200คนให้คณะมนตรีเลือกเหลือ100คนเพื่อเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยประธานคณะมนตรีจะแต่งตั้งประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ</p>
<p>4.สภา รสช.มีอำนาจหน้าที่ร่วมกับกรม.แนะหรือให้ความคิดเห็นในเรื่องที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการประชุมร่วม</p>	<p>4.แต่งตั้ง คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญโดยคัดเลือกจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ 25คน ส่วนอีก10คนคณะมนตรี</p>

สภา รสช.และ ครม.ให้ประธานสภา รสช.เป็นประธานที่ประชุม	เป็นผู้เลือก
5. กรณีที่เห็นสมควร ประธานสภา รสช.หรือ นายกรัฐมนตรี อาจขอให้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมพิจารณาและแก้ไขปัญหาอัน เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน	5. สภาร่าง รัฐธรรมนูญ ต้องทำร่าง รัฐธรรมนูญให้เสร็จใน180วัน เมื่อทำเสร็จให้ เผยแพร่แก่ประชาชนและทำประชามติใน30 วัน หากร่างรัฐธรรมนูญไม่เสร็จตามเวลา ให้คณะมนตรีความมั่นคงประชุมร่วมครม.นำ รัฐธรรมนูญฉบับเดิมมาปรับปรุงให้เสร็จ ภายใน30วันและประกาศใช้ได้เลย
6. พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีหรือ ให้พ้นจากตำแหน่งตามคำกราบบังคับทูลของ ประธานสภา รสช.	6. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและให้ นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง โดยประธาน คณะมนตรีเป็นผู้รับพระบรมราชโองการ
7. กรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะ รักษาความสงบเรียบร้อยนายกรัฐมนตรีโดยความ เห็นชอบของสภา รสช.จะกราบบังคมทูล พระมหากษัตริย์เพื่อทรงตราพระราชกำหนดใช้ บังคับได้	7. ห้ามมิให้ประธานคณะมนตรีฯ สมาชิก สภานิติบัญญัติ และผู้เกี่ยวข้องลงสมัคร ส.ส. และ ส.ว.ภายใน2ปี
8. กรณีเห็นว่าจำเป็นต้องป้องกันระงับหรือ ปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงแห่งชาติ ราช บัลลังก์ เศรษฐกิจ ให้ประธานสภา รสช.หรือ นายกรัฐมนตรี ด้วยความเห็นชอบของที่ประชุม ร่วม มีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใดๆได้ และให้ ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำของประธานสภา รสช. หรือ นายกรัฐมนตรีชอบด้วยกฎหมาย	8. ให้คณะมนตรีขอประชุมร่วมกับครม. เพื่อ แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการ แผ่นดิน
9. บรรดาประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะรสช.	9. ให้ประกาศคำสั่งของคปค.มีผลบังคับใช้

<p>หรือของคณะรชช.ที่ประกาศหรือสั่งก่อนวันให้ใช้รัฐธรรมนูญการปกครอง ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน ไม่ว่าจะกระทำด้วยรูปแบบใดๆให้เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย</p>	<p>ต่อไปและเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและให้การกระทำทั้งหลายของ คปค. ในการยึดและควบคุมทางด้านการปกครองแผ่นดินให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง</p>
<p>10. ธรรมนูญการปกครองของรชช.มี33มาตรา</p>	<p>10.ธรรมนูญการปกครองของ คปค.มี39มาตรา</p>